

Національне мислення та роль національної ідеології при переході до ринку (частина 1)

Національно-економічне мислення – пізнання господарських законів і усвідомлення усіма громадянами того, що зростання добробуту залежить від їхньої працездатності, професіоналізму, національно-державного патріотизму, від створених ними конституційних засад держави, економіки, законодавчих актів господарювання.

Складовими національного мислення та формами його втілення є:

- **національна самосвідомість** (спосіб мислення, який відображає усвідомлення людиною своїх коренів, збереження історично сформованих національних рис культури, мови, побуту, освіти тощо);

- **національна демократія** (політико-ідеологічна система мислення, що базується на принципах побудови правової держави, соціально орієнтованої економічної системи за національними ознаками титульної нації країни та рівних конституційних правах розвитку національних меншин);

- **національний патріотизм** (рівень національного самосприйняття, для якого характерним є гордість за свою націю і країну, бережливе ставлення до національної (державної) мови, культури, історії, освіти, релігії, культурних та історичних надбань інших народів);

- **національна гідність** (суспільна, політична, ідеологічна, соціально-економічна позиція людини, яка відстоює національні інтереси своєї країни, нації);

- **національний інтелект** (синтетичний показник розвитку нації та її індивідів, який відображає рівень знань природних і суспільних процесів, а також рівень національного самоусвідомлення, гуманістичних відносин, моралі, етики, ідеології, міжнародних зв'язків та ін.);

- **національні інтереси** (політичні, державні, економічні пріоритети, які реалізуються в процесі міжнаціональних відносин і є необхідними для національного самовідтворення, розвитку і входження України до міжнародних політичних, економічних, фінансових, торговельних організацій і союзів). До них належать завдання, виконання яких забезпечує самозбереження нації, її виживання та розвиток: охорона довкілля, захист від зовнішньої експансії, підтримка стабільного життя, чисельності нації, її здоров'я, а також інтелектуального потенціалу та працездатності населення.

- **національно-громадянське суспільство** з розвинутою політичною демократією і соціально орієнтованою ринковою економікою – державно організована нація, для якої пріоритетними є національні та загальнолюдські цінності у сферах державотворення (правова держава), економічної свободи людини, розвитку національних і культурних надбань представниками різних етнічних груп [1, с. 122].

Гуманізм – ставлення до людини, як до найвищої цінності, абсолютного пріоритету.

Національно-демократична ідеологія відстоює пріоритет людини у розбудові національної економічної системи і правової держави, сприяє усвідомленню національних пріоритетів та формуванню патріотизму. Законодавство при цьому не регламентує права і свободи людини, а захищає їх та формує правосвідомість. Правова держава набуває ознак національно-демократичної, її **атрибутами** є державна мова та національна самобутня культура, а **національними символами** – прапор, герб, гімн тощо.

Національна ідеологія розробляється і втілюється в життя з урахуванням вимог об'єктивних суспільних законів, інтересів різних етнічних груп на таких засадничих принципах:

- конституційний захист прав і свобод усіх етнічних та соціальних верств населення, їх реалізація чинним законодавством і дотримання у відносинах як громадянами, так і державними чиновниками;

- визнання і дотримання усіма громадянами країни положень Конституції держави і чинного законодавства; повага до державних символів і атрибутів, збереження та розвиток культури і традицій корінної нації та етнічних груп населення;

- залежність соціального розвитку кожного громадянина країни від внеску у створення національного продукту, а не від титулу чи посади; неможливість збагачення одних за рахунок погіршення матеріального стану інших, зменшення виробництва національного продукту.

Важливим напрямом державної політики в період переходу до ринку є формування і втілення в життя національної ідеології, покликаної об'єднати суспільство і спрямувати його зусилля на забезпечення економічного зростання та підвищення добробуту всіх громадян. Досвід розвинутих країн підтверджує, що ці завдання можуть бути реалізовані лише в тому разі, якщо національна ідеологія розробляється і втілюється в життя з урахуванням вимог об'єктивних суспільних законів (економічних і соціальних), інтересів різних етнічних груп.

З'ясування ролі та місця національної ідеології при переході до ринку і в розвитку ринкової економіки загалом потребує розкриття умов, за яких ринкова економіка може продуктивно і ефективно функціонувати [2, с. 122]. Такими умовами є:

- 1) унеможливлення „тіньового” чи кримінального розподілу (розкрадання) валового внутрішнього продукту, державного та місцевого бюджетів, існування організованої економічної злочинності та злиття її з державними і правоохоронними структурами, відмивання „брудних” грошей;

- 2) прийняття країною з перехідною економікою цінностей демократичних, правових, економічних, політичних та міжнаціональних відносин, що утвердилися в країнах з розвинутою ринковою економікою і політичною демократією, розроблення програми політичної та економічної співпраці й інтеграції з ними;

- 3) економічна свобода людини і нації загалом, що забезпечується приватною власністю на основний та оборотний капітал, на створений

власником та найманими працівниками продукт і національною власністю на природні ресурси;

4) лібералізація виробничої діяльності, пошук партнерів для виробничої і торговельної співпраці, зовнішньоекономічної діяльності, місця проживання, легального отримання доходів і прибутків;

5) чітке розмежування функцій виробництва і соціального захисту між виробниками та державою, встановлення пропорцій розподілу валового внутрішнього продукту і чистого прибутку між ними з метою створення і збереження стимулів високопродуктивного та високоефективного виробництва.

Такий підхід дає змогу виявити національні суспільство-утворювальні чинники і механізми, зокрема національну ідеологію і економічні закони, які інтегрують людей у націю та її самодостатню економічну систему.

Національна суспільна система є життєздатною лише за умови, що вона розвивається на основі об'єктивних суспільних законів і навколо свого національного суспільство-утворювального ядра – людини національної [8]. Спрощена схема формування цієї системи така: сім'я – група людей – громада – суспільство. Отже, людина – її національна свідомість, духовні потреби, національно-громадянська належність, переконання, матеріальний добробут – є основою змісту процесів творення національного суспільства, а національно-ідеологічні, економічні, державні, політичні структури – це форми, за допомогою яких люди задовольняють свої національні та життєві потреби.

Історія знає два види організації суспільних систем:

1) мононаціональна;

2) полінаціональна.

Стійкість і стабільність кожної з них залежить від того, наскільки повно у них задовольняються потреби кожної конкретної людини (національні, духовні, культурно-освітні, матеріальні, політичні, релігійні тощо) [1, с. 123]. Рівень задоволення цих потреб визначається формами і механізмами відносин: національними і міжетнічними, економічними, державними та ін. За умови, що форми і механізми забезпечують розв'язання проблем людини, сім'ї, груп людей і суспільства загалом, не виникає гострих конфліктів, воно належним чином функціонує і розвивається, в іншому разі таких конфліктів, напруженості не уникнути.

Життєві потреби людей задовольняються через декілька основних блоків (форм) відносин, об'єднаних відповідними організаційними інститутами. До них належать: національно-громадські відносини (інститути освіти, культури, мистецтва, релігії, громадських об'єднань – політичних, національних); державно-політичні відносини (інститути всіх рівнів влади); соціально-економічні відносини (інститути господарського управління, виробництва, обігу, послуг).

Використана література:

1. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – Кіровоград : „Пік”, 2009. – 548 с. : іл.
2. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – [2-ге вид., випр.]. – Кіровоград : „КОД”, 2010. – 548 с. : іл.
3. Яковенко Р. В. Тлумачний англо-український словник економічних термінів з елементами теорії та проблематики. Дидактичний довідник / Роман Яковенко. – [Вид. 2-ге, випр.]. – Кіровоград : видавець Лисенко В.Ф., 2015. – 130 с.
4. Яковенко Р. В. Основи теорії економіки для технічних спеціальностей : навч. посіб / Роман Яковенко. – Кіровоград : „Поліграф-Сервіс”, 2009. – 120 с. : іл.
5. Яковенко Р. В. Державне регулювання економіки : конспект лекцій / Роман Яковенко. – Кіровоград : КНТУ, 2012. – 40 с. : іл.
6. Заблоцький Б. Ф. Перехідна економіка : посіб. / Заблоцький Б. Ф. – К. : ВЦ „Академія”, 2004. – 512 с. (Альма-матер).
7. Заблоцький Б. Ф. Розміщення продуктивних сил України : Національна макроекономіка : посіб. / Заблоцький Б. Ф. – К. : Академвидав, 2003. – 368 с. (Альма-матер).
8. Яковенко Р. В. Національно-економічне мислення [Електронний ресурс] / Р. В. Яковенко. – Режим доступу : <http://www.surma-ua.info/?p=6774>. – Назва з титул. екрану.

Р. В. ЯКОВЕНКО,

к.е.н., доцент